

Csapda helyzet

HALÁSZ PÉTER TAMÁS *Fényglóbusz / Light Globe*

Válogatás fény alapú munkákból

Budapest Galéria, Budapest
2014. október 9 – november 9.*

Mi itt a nagy vízió? Ami nem a nagy szállítási költség, a nagy méret, az örökkévalóságnak szánt nagy állóképességű, nagy erőbefektetéssel megmunkálható nyersanyagok előnyben részesítése, és nem is csak a nagy művész megjelenése, szereplése? A nagy vízió, amit itt látok korlátolt fölfogó-képességemmel, az a *csapda* – HALÁSZ PÉTER TAMÁS kiállítását mintha ez hívta volna életre.

E csapda nem befogadás-esztétikai, és nem művészet-ontológiai mezőkön áll – bár oda is kilóg. Befogadás-esztétikai szempontból a *Sun of a beach* (2008) esetében, vagy művészet-ontológiai szempontból a *Fekete nézet fehér falakonban* (1998) ott található. Amint a néző, közelítvén a fal objektéhez, hirtelen magát látja meg végtelen fakulásban; illetve, ahogyan a szuprematista nullpontot földidéző, fölfedezetlen, más és mély világokba nyíló ablak mélyébe egy másféle más, a bennünket megfigyelő ipari kamera optikájának fenyegetően kifürkészhetetlen mélye kerül.

A csapda-helyzet továbbá nem nyelvi, képi vagy pszichológiai elemzés tárgya radikálisan nyitott műveken keresztül, azaz e tárlat nem is *csapda-helyzetek* készítésének és gyakorlásának potenciális terepe. A csapda-helyzet itt mintha állítás lenne. Ennek az állításnak a metaforája számomra e sok párhuzamos, vagy megfelelő szögben elhelyezett, fényt csapdázó tükör, azaz tüköralagút. Arra nem utal semmi sem, hogy a fény csapdázása annak szimbolikus, vagy egyéb értelmezésének céljából történne. Inkább a fény látást lehetővé tevő aspektusa az, ami a csapdába kerül, mivel a látás szimbolikája mentén fejlődik föl a metafora, ahol az emberi *távlat* lesz az azonosított. A távlatról pedig kisül: többnyire illúzió.

Miért metafora a csapda? Mi a vízió nagysága?

Halász Péter Tamás sem sorolható az ideológiáitól független emberek közé, mint jóformán egyikünk sem, aki neurotipikus. Kritikusan, de gazdasági meghatározottságú hegemon diskurzusunkban gondolkodik – ez is valószínűleg ideológia lehet, akkor pedig: materialista –, hiszen a jólétünket lehetővé tevő ingyen energia problémáját tematizálta az elmúlt évek során. *Ingyen és jólét* abban az értelemben, hogy nem emberi erő, azaz mi vonnatjuk már a hajót, sarlóval sem görnyedünk az érett búza sorai előtt, és nem is szobabicikli dinamóját hajtjuk meg az olvasólámpáinkhoz.

Adott tehát egy tematika, és egy egyezményes diskurzus is – Halász Péter Tamás ebben fejti ki kritikai tevékenységét, majd állást is foglal. Ő sem tekinthető tehát az expanzió művészenek már: művészetének maximája nem az intellektuális szabadság műveken keresztül megélése; ő pusztán problémafölvető, állást foglaló civil, aki fönntartja a jogát a véleményalkotásra, s vállalja a felelősséget ennek közzétételéért is. Szabadságeszménye a jólét elért funkcióinak hozzáférhetőségével is foglalkozik, és azzal összefüggésben tételez intellektuális szabadságokat is. Materialista kiindulását ugyanakkor neomisztikus narratívákkal erodálja.

Nagy víziója – ami távolról sem csak az övé – a fejlődésből fakadó jólét illúziójának csapdája. Valójában Halász Péter Tamás gyanúsán fenntarthatatlanság-hívó és propagátor. Feltételesen nyitott: zárt gondolkodási rendszere feltételesen nyitott: zárt műveket eredményez, mert az elértést kiküszöbölni igyekszik, és az emberiség aktuális helyzetének feltételesen nyitott: zárt rendszerére alapozza mindezt. Vagyis e feltételesen nyitott: zárt művészi tematika világa párhuzamos feltételesen nyitott: zárt globális rendszerekkel, úgymint az emberiség kezénél lévő erőforrásoké, illetve például a Gumbrecht által leírt feltételesen nyitott: zárt időszelőlő rendszere, ahol sem jövő, sem múlt nem elképzelt már egy-egy korlátlan egyenesként, hanem a jövő a jelenbe kényszerpályaszerűen,

kockázati tényezőkként kerül beletapétázásra. (Ne gondoljuk azonban ezek után, hogy mindez közelebbi rokon lenne a *no future* anarkizmusával, talán csak a *décroissance* baloldaliságával.)

A tüköralagút e zártság metaforája, miközben feltételes nyitottsága épp ennek az eszköznek alkalmazásában is képes rejleni. Hiszen a végeláthatatlan tüköralagút ugyanúgy ábrázolhat kőolajkút-mezőt az *Ígéret földjén* (2012), mint megújuló erdőt az *Energia erdőben* (2012) – az egyik illuzórikus, a másik potenciálisan valós kifogyhatatlanság, a szélkerék-erdő például (*Szélparcella*, 2012) szintén ez utóbbi kategóriába tartozik. Az eszköz nem tesz különbséget, az olvasat feltételesen nyitott: a fakuló távlat igaz, vagy hamis állítás-e.

Feltételesen nyitott mű lesz – a Halász Péter Tamás másik kedvelt módszerével – a kioltással készült is: ezt a múltkor¹ *fogalom-összeomlatás*nak neveztem. Ez egyben dekontextualizáció is, Halász azonban nem a Gysin-féle harmadik elme mágiját² űzi a két, látszólag össze nem illő dolog összege által együttesen kiadott harmadik értelem szerint. Többnyire hülyeségekre önti rá saját hülyeségüket – tehát látszólag összefüggő dolgokat – a duplázás vagy csere révén. Mint például a nagy munkabefektetéssel készült *Gránitfény* (2010) esetében, ahol még csak finom utalásként jelenik meg az általunk használt mesterséges fények működtetésében rejlő földalatti eredet. A *Vasglóbuszban* (2014) már nem annyira finoman kapunk egy ábrázolást e megfordult viszonyrendszerrel: a föld alóli – khtonikus –, bányászott energia világítja meg kalickaszerű, zárt globális világunkat. Ebben az izzóban is 43% paksi energia fénylik nekünk, valamilyen ázsiai – az atomipar nagyuróságok

tudják, vagy azok se, hogy honnét jövő – dúsított urán fűtötte vízzelalóbból. Miközben a Budapest Galéria Lajos utcai kiállítóhelyének műemlék tetejéről is jöhetne a napból, vagy a szélből, legalább egy 10%-nyi fény... E megfordult helyzet – jelesül, hogy nem onnét világít a fény, mint ahonnan világíthatna – központi motívummá tétele már jelzi a zárt materialista diskurzus neomisztikus narratíváktól erősen áthatott, azaz inkább fölül is írt uralmát. A bányászott energiahordozók adta energiák egyirányú, iparilag központossítható elosztási rendszere egyértelműen nem a részvételi demokratikusnak inkább mondható, saját mini szél- vagy naperőművek rendszerébe becsatlakozott állampolgárokat, hanem kiszolgáltatottakat eredményez; valójában középkori teljhatalmú uraságok újmisztikus berendezkedettségét – amint erre a művész a kiállítás bevezetőjében is állást foglal.³ A neomisztikum – az itt ki nem állított korábbi munkáktól most eltekintve – még további művekben is kritika tárgya, és összefonódik a művész fejlődés-szkepszisével. Nemcsak

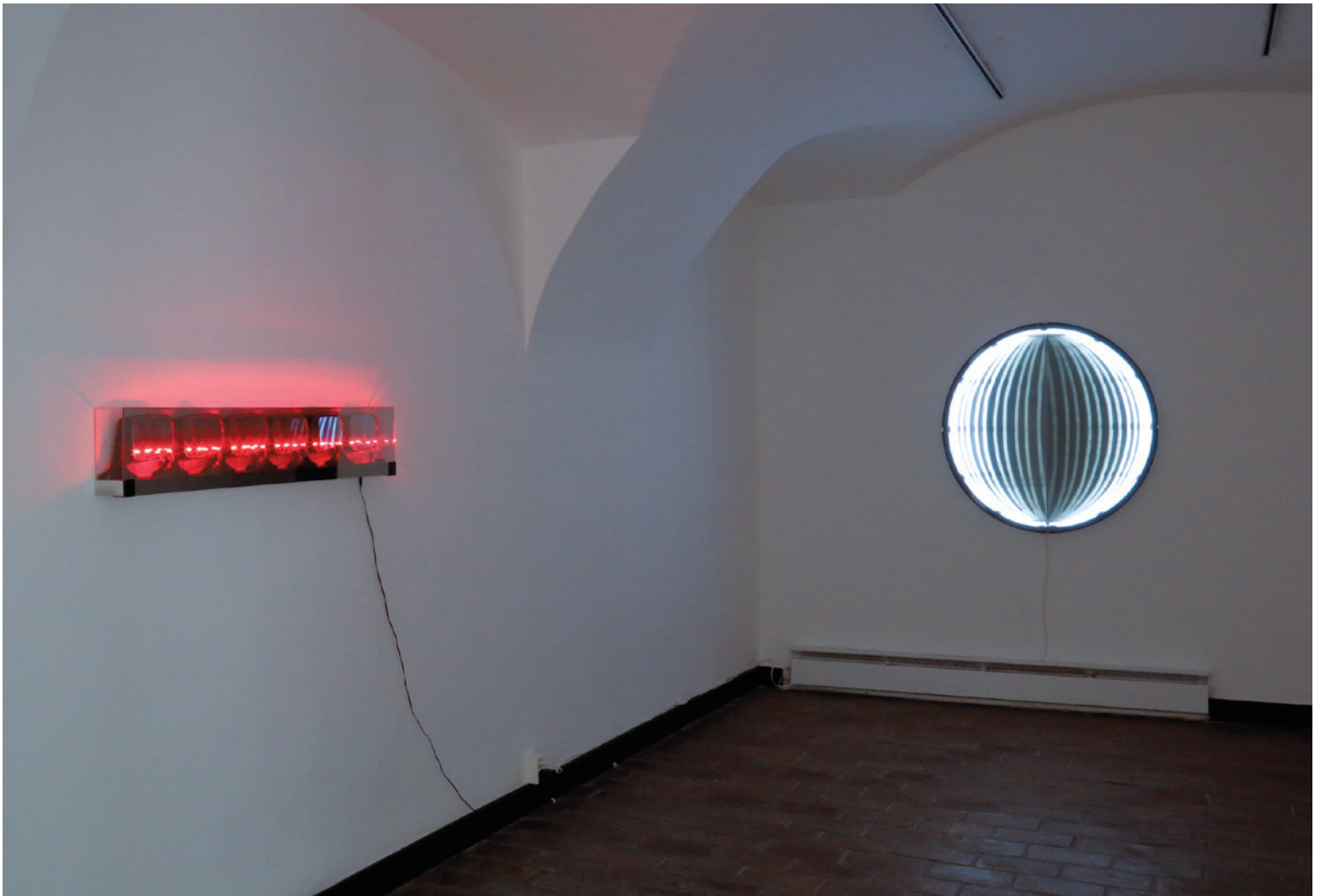
1 Síremlék és jövőkép – Halász Péter Tamásról, *Balkon*, 2013/2, 26–29.

2 A harmadik elme mondhatni egy „kreativitási gyakorlat”, valójában bűsz (káosz)mágia, amit minden valószínűség szerint az ehhez kellő múlttal rendelkező Brion Gysin mutatott be W. Burroughsnak. Kettejük szerzőségében kötet is jelent meg ilyen címen: http://en.wikipedia.org/wiki/The_Third_Mind

3 <http://budapestgaleria.hu/uj/kiallitasok-2014-budapest-galeria/halasz-peter-tamas-inside-express/>

HALÁSZ PÉTER TAMÁS

Út, 1999–2010 | Fényglóbusz, 2011 © Fotó: Rosta József

HALÁSZ PÉTER TAMÁS
Egy part fényei, 2008 © Fotó: Rosta József

arról az ikonológiai kérdésről van szó, amint a zombifilmek kötelező motívuma, a bedeszkázott ablakok képe a jelennel, a világ tájain folyó harcokról közvetített képekkel folyik össze. Napjaink „valódi” háborúi nyíltan és elismerten a számítógépes lövöldözős játékok igazabb élményt nyújtó verzióivá váltak az Öbölháborútól az IÁ terjeszkedéséig. A *Triptichon* (2014) kulcsmotívuma, a deszkák részébe állítandó géppuska (*Szupremácia*, 2014) – amely itt még csak építés alatt várja bevetését – visszatérő kérdések konstrukciója, „egybeszerkesztése”. Szuprematista formavilága egyértelmű utalás az utópisztikus orosz konstruktivizmus alig megvalósult, soha sem látott új világára, de egyben célzás a nagyon is megvalósult és szinte alig megváltoztatott, évtizedek óta folyamatosan gyártott, szintén orosz fejlesztésű AK-47-es gépkarabélyra is. Ez ismét kioltásnak tűnik inkább, mint harmadik elmének, amit a kétértelmű RGB-nek és KGB-nek olvasható, villogó hátterű deszka-kezdőbetűk is csak részlegesen nyitnak föl.

* A 2014. október 9-én elhangzott megnyitó szövegének szerkesztett változata.

HALÁSZ PÉTER TAMÁS
Fénysátor, 2007 | Gránitfény, 2010–2014 | Vasglóbusz, 2014 © Fotó: Rosta József

